

หอสมุดแห่งชาติ

เรื่องพระกุดวงศ์พระยาอภัยนันทริกามาตย์ (ตศ.)

กรมหลวงตำรงราชานุภาพทรงเรียบเรียง

เมื่อ ร.ศ. ๑๒๙

NATIONAL LIBRARY

เรื่องตระกูลวงศ์พระยาอภัยนริศรานุวัดติวงศ์ (ตีส)

กรมหลวงดำรงราชานุภาพทรงเรียบเรียง

เมื่อ ร.ศ. ๑๒๙

ที่ ๒๐๕

เรื่องทรงกลดวงษ์พระยาอภินทริกามาตย์ (ติศ)

กรมหลวงดำรงราชานุภาพทรงเรียบเรียง

เมื่อ ร.ศ. ๑๒๙

เมื่อรัตนโกสินทร ศก ๑๑๒ เริ่มงานพระราชพิธี
รัชฎาภิเศกที่พระราชวังบางปะอิน ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ เลือกล้วนนามผู้ที่ได้มีคุณความดีมา
ในอดีตกาล แลให้ทำโคลมจากคุณของผู้นั้น ๆ
เป็นเครื่องแต่งในงานนั้น นามพระยาอภินทริกา
มาตย์ได้มีอยู่ในจำพวกผู้ที่ทรงยกย่องด้วย คำจาก
โคลมทำเป็นเกียรติยศพระยาอภินทริกามาตย์ ดังนี้ว่า

พระยาข้าเก่าเบอง	บัวบาท
สมเด็จพระกุฎราช	ร่มเกล้า
อภินทริกามาตย์	ติศชื่อ เต็มแฮ
พระโปรดประมวณเข้า	พวกผู้กักดี

ตระกูลวงศ์ของพระยาอโพนทริกามาตย์ (ติศ)
 นั้น ข้างฝ่ายบิดาลับมาแต่พระยาจันทราทิตย์ ชื่อ
 บุญเรือง พระยาจันทราทิตย์นี้เป็นชาวเมืองสุวรรณ
 โลก ครั้นแผ่นดินเจ้ากรุงธนบุรีได้เป็นหลวงวังกรม
 การเมืองพิศณุโลก ได้รับราชการทัพศึกมีความชอบ
 มาในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อ
 เสด็จถึงถวัลยราชสมบัติ ในคำปรึกษาตั้งข้าราชการ
 ผู้มีความชอบ จึงมีชื่อหลวงวังโปรดให้เป็น
 พระจันทราทิตย์ ภายหลังได้เลื่อนขึ้นเป็นพระยา
 จันทราทิตย์ ปราบภูมามในหมายรับสั่งครั้งฉลอง
 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อปีมะเส็ง จุลศักราช
 ๑๑๗๑ อยู่ในหนังสือพระราชวิจารณ์ฉบับที่ ๑
 หน้า ๓๘๐

พระยาจันทราทิตย์ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมบ้านเจ้าพระ
 ยาขรรมา (เลื้อ) ที่เป็นตลาดยอดเดิมนั้น มีบุตร
 ๕ คน คือ
 ที่ ๑ ชายชื่อนบุญจันทร์ เป็นบิดาจ้างวางฆ่าของกรม
 หลวงสมรรถน

ที่ ๒ หญิงชู้ตัวง เป็นมารดาพระวิเศษภักดี (ภฏ)
 ในกรมเมืองฝ่ายพระราชวังบวร ฯ ในรัชกาล
 ที่ ๔ พระวิเศษภักดี เป็นบิดาพระยา
 ประจักษ์วรวิไลย (บัว) กรมเมืองฝ่ายพระราช
 วังบวร ฯ ในรัชกาลที่ ๕ แลพี่น้องอีกหลายคน
 ที่ ๓ ชายชู้เลี้ยง ในรัชกาลที่ ๓ ได้เป็นที่จมน
 อินทร์ประพาศ ในกรมวังฝ่ายพระราชวังบวร ฯ
 คือ บิดาพระยาอัมรินทร์ภักดี (ติศ)
 ที่ ๔ หญิงชู้บาง เป็นมารดาวิท ๗ เป็นมารดา
 นมคลัง
 ที่ ๕ ชายชู้กลิ่น เป็นบิดาเขียด ๗ เป็นมารดา
 นายคล้าย นายเนตร เลื่อนสัญญาวิปลาศ
 ทั้งชุด
 จมนอินทร์ประพาศ (เลี้ยง) นั้น ในรัชกาล
 ที่ ๑ รัชกาลที่ ๒ ไม่ปรากฏว่าได้ทำราชการตำแหน่ง
 ไต คงจะได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็ก ความปรากฏ
 แต่ว่าเป็นผู้ฝากฝ่ายในกรมพระราชวังบวรมหาดคีตพล
 เสพมาแต่ยังเป็นกรม จมนอินทร์ประพาศ (เลี้ยง)

มีภรรยาชื่อขำ ซึ่งภายหลังได้เป็นท้าวมังดี ท้าว
 มังดี (ขำ) นี้เป็นบุตรของนางจำปา ชาวเวียงจันทน์
 เป็นญาติกับเจ้าจอมมารดาเจ้าฟ้าคุณทูล แลเจ้าจอม
 มารดาลูกจันทน์ของพระองค์เจ้าแมนเขียน เพราะ
 เหตุนี้กรมสมเด็จพระบวรราชปรีชา จึงทรงอดหนุน
 ในพวกเชื้อวงศ์นางจำปาให้ ได้เป็นที่ท้าวมังดีถึง ๓
 คน แลเป็นท้าวอินทรีกัศยาคน ๑ เจ้าจอมมารดา
 ลูกจันทน์ แลพระองค์เจ้าแมนเขียนก็ได้อุปการะแก่
 บุตรพระยาอภัยนริศกามาตย์ คือ เจ้าจอมมารดาชุ่ม
 แลเจ้าจอมมารดาทิม ตลอดจนพระเจ้าลูกเธอของ
 เจ้าจอมมารดาทั้ง ๒ นั้น

นางจำปามีบุตรหญิง ๒ คน ชื่อขำ ที่เป็น
 มารดาพระยาอภัยนริศกามาตย์ แลได้เป็นท้าวมังดี
 ในรัชกาลที่ ๔ นั้นคน ๑ ชื่อแสงได้เป็นท้าวมังดี
 ต่อท้าวมังดี (ขำ) แลอยู่มาจนรัชกาลที่ ๕ คน ๑
 ท้าวมังดี (แสง) ได้นายนางชาวเมืองนครไชยศรี
 เป็นสามี มีบุตร ๔ คน คือ

ที่ ๑ หญิงชื่อสลี่ ถวายตัวอยู่ในพระราชวังบวร ฯ
รัชกาลที่ ๓ เมื่อกรมพระราชวังสรวรรค
แล้ว ออกมาเป็นหม่อมพระองค์เจ้าสว่างใน
กรมพระราชวังบวรรัชกาลที่ ๓ มีบุตรชายชื่อ
หม่อมเจ้าหนู ๆ มีบุตรหญิง ชื่อหม่อมราชวงศ์
ถึงวล ทำราชการในพระบรมมหาราชวัง
รัชกาลที่ ๕

ที่ ๒ ชายชื่อท้วม เป็นจางวางในกรมหลวงสมรรัตน

ที่ ๓ หญิงชื่อเพื่อน ได้เป็นท้าวอินทรภักดีใน
รัชกาลที่ ๕ ได้นายทิศเจ้ากรมในกรมหมื่น
ราชศักดิ์เป็นสามี มีบุตรหญิงชื่อโย ได้หม่อม
เทวธิดาช (แดง) หลานกรมหมื่นกระษัตริย์ศรี
เป็นสามี มีบุตรหญิง ๓ คน คือ หม่อมหลวง
ใหญ่ หม่อมหลวงประดับ หม่อมหลวงหยู่

ที่ ๔ ชายชื่อโท ถวายตัวเป็นมหาดเล็กข้าหลวงเดิม
ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
หมื่นอินทร์ประพาศ (เลียง) มีบุตรกับท้าวมังสี

(ซ้ำ) ๒ คน คือ

๑ ชายชื่อติศ (คือพระยาอภัยนัทรวิกรมาย) เกิด
เมื่อวัน ๗^๔ ๑๒ ค่ำ ปีชวดจุลศักราช ๑๑๖๘
ในรัชกาลที่ ๑

๒ หญิงชื่อพลับ ถวายตัวอยู่ในกรมพระราชวัง
บรมมหาศักดิ์พลเสพแต่ยังเป็นกรม แล้วทูลลา
ออกมามีสามีชื่อนายรอง มีบุตรชื่อนายรุ่ง ทั้ง
บุตรแลสามีตายก่อนท่านพลับ ๆ ได้เป็นชวีรยาย
เลี้ยงพระองค์เจ้าไชยทอง

พระยาจันทราทิพย์ มีอายุอยู่มาจนในรัชกาลที่ ๒
ได้นำนายติศหลานถวายตัว เป็นมหาดเล็กในพระ
บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองานพระราช
พิธีลงทรงในจุลศักราช ๑๑๗๔ แต่นายติศอายุ
ได้ ๖ ขวบ ถวายตัวแล้วนายติศเข้าไปอยู่ในพระ
บรมมหาราชวัง หม่อมเจ้าภิรมเสนในกรมหลวงพิทักษ์
มนตรีเป็นผู้เลี้ยง เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวเสด็จไปรับครุฑมณูที่เมืองกาญจนบุรี ใน
จุลศักราช ๑๑๗๗ นายติศก็ได้ตามเสด็จไปด้วย
ครั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออกวัง

ก็ตามเสด็จไปเปนมหาดเล็กอยู่ที่พระราชวังเดิม จน
ทรงผนวชพระ โปรดให้นายติศอยู่ปฏิบัติกรมหมื่น
มเหศวรแลกรมหมื่นวิศุณนารถที่พระราชวังเดิม เมื่อ
อายุนายติศครบอุปสมบท ก็ทรงจัดการให้บรรพชาที่วัด
มหาธาตุในสำนักสมเด็จพระสังฆราช (ตอน) แล้ว
ตามเสด็จไปจำพรรษาอยู่ณวัดสมอราย จนลาสิกขาบท
กลับมาปฏิบัติกรมหมื่นมเหศวร กรมหมื่นวิศุณนารถ
จนพระเจ้าลูกเธอ ๒ พระองค์นั้น เสด็จเข้าไปอยู่ใน
พระบรมมหาราชวัง นายติศจึงได้ไปรับราชการ
ประจำพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่
หัวตลอดมาจนเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ

การที่พระยาอภัยนริศรามาตย์ ได้ปฏิบัติกรมหมื่น
มเหศวร แลกรมหมื่นวิศุณนารถแต่ยังทรงพระ
เยาว์นั้น เมื่อมาถึงรัชกาลที่ ๔ ต่างกรมทั้ง ๒ พระ
องค์นั้น ได้ประทานเงินแลผ้าปีแก่พระยาอภัยนริศรามาตย์เป็น
คุณประการมาทุก ๆ ปีจนถึงพระชนม์มทั้ง ๒ พระองค์
ถึงในรัชกาลที่ ๓ เมื่อกรมหมื่นศักดิ์พลเสพได้
อุปราชภิเศกเป็นกรมพระราชวังบวร นายเลียงไป

ทำราชการวังหน้า ไต่เป็นที่จมนอินทร์ประพาศใน
 กรมวัง เพราะเหตุที่ไต่ฝากฝ่ายอยู่ในกรมพระราชวัง
 พระองค์นั้นมาแต่เดิม จมนอินทร์ประพาศ (เลี้ยง)
 จะมาพานายติศบุตรไปถวายตัวทำราชการวังหน้า
 นายติศไม่ยอมไป ว่าจะขออยู่เป็นข้าแต่ในพระบาท
 สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์เดียว ไม่ยอม
 เป็นข้าสองเจ้า ขอที่นายติศไม่เห็นแก่ยศศักดิ์ด้วย
 ความกตัญญูต่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ดั่งนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรง
 ยกย่องตลอดมา ว่าพระยาอภัยนุทริกาธิบดี (ติศ)
 นี้ เป็นข้าหลวงเดิมผู้หนึ่ง ซึ่งได้ทรงเห็นใจต่อความ
 ซื่อตรงมาแล้ว จึงเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยมาก
 เมื่อนายติศยังเป็นมหาดเล็ก แลเวลาเมื่อจมน
 อินทร์ประพาศผู้บิดายังมีชีวิตอยู่ ไต่ขอคล้ายบุตร
 เจ็ดสิบบุญศรีให้เป็นภรรยานายติศ อยู่ด้วยกันที่บ้าน
 จมนอินทร์ประพาศ (เลี้ยง) ริมวัดชนะสงคราม
 ตระกูลของท่านคล้ายนั้น ฝ่ายบิดาสืบมาแต่
 เจ็ดสิบข้าฝ่ายเป็นเงินนอก เข้ามายังภูมิลำเนาอยู่ใน

เมืองไทยแต่ครั้งกรุงธนบุรี ตั้งบ้านอยู่ในหมู่บ้านจีน
ที่พระบรมมหาราชวังเดิมนั้น เจ็ดชั่วอายุร่วมแซ่แล

เป็นสหายกับบิดาเจ้าพระยานิกรบดินทร์ แลบิดา
พระยาราชานันท์ (จ๋อง) ได้ตั้งทำมาหากินมาด้วย
กันมาจนรัชกาลที่ ๑ เมื่อสร้างพระนครทางฝั่งตะวันออก
เจ็ดชั่วอายุกับบิดาเจ้าพระยานิกรบดินทร์ จึง
ย้ายไปตั้งบ้านเรือนอยู่ติดต่อกันในท้องที่ ซึ่งเป็นวัด
กัลยาณมิตรเดิมนั้น

เจ็ดชั่วอายุ ไตรภรรยาชื่อนุ่มเป็นมอญ มีบุตร
ด้วยกัน ๓ คน คือ

ที่ ๑ หญิงชื่อฟัก ถวายตัวทำราชการในรัชกาลที่ ๑

ที่ ๒ ชายชื่อนุ่มศรี ไว้แปลทำการค้าขาย เรียกว่า
เจ็ดชื่อนุ่มศรี คือบิดาท่านคล้าย

ที่ ๓ หญิงชื่อนุ่ม ถวายตัวทำราชการในรัชกาล

ที่ ๑ อยู่ในวังมาจนชราจึงออกมาอยู่ที่บ้าน

พระยาอภัยนันทริกาธิบดีที่นำตัวราชบุรณะ มา

ถึงแก่กรรมในรัชกาลที่ ๔

เจ้สัวบุญศรีได้ภรรยาชื่อชีวิต บิดาชื่อเงินเขียว
 เป็นเงินนอก มารดาชื่อกอก เจ้สัวบุญศรีมีบุตรกับ
 ชีวิต ๒ คน คือ
 ๑ ชายชื่อนั้น ตายแต่ยังเด็ก
 ๒ หญิงชื่อน้อย เกิดวัน ๕ ๔ ค่ำ ปีมอก
 จุลศักราช ๑๑๗๔ ในรัชกาลที่ ๒ ท่าน
 ผู้หญิงของเจ้าพระยานิกรบดินทร์ ได้ซื้อไปเลี้ยงไว้
 แต่เล็ก อยู่กับท่านจนแต่งมาเป็นภรรยาพระยา
 อัมรินทร์กามาตย์ ท่านคล้ายถึงแก่กรรมเมื่อ
 ปีชวด จุลศักราช ๑๒๓๘ รัชกาลที่ ๕
 เจ้สัวบุญศรีตาย ชีวิตไปได้ชั้นแสนพลรักษ
 กรมพระสุรัสวดีฝ่ายพระราชวังบวรเป็นสามี มีบุตร
 ชายคน ๑ ชื่อผิง เป็นบิดาหม่อมนมในกรมหลวง
 ดำรงราชานุภาพ แลเป็นตาหม่อมเจ้าหญิงจงจิตร
 ถนอม หม่อมเจ้าหญิงพร้อมเพราพรรณ หม่อมเจ้า
 หญิงสรรพสมบัติ
 พระยาอัมรินทร์กามาตย์ (ดิศ) มีบุตรกับท่าน
 คล้าย ๔ คน คือ

- ๑ หญิงชื่อเที่ยง เกิดวัน ๓ ๖ ๑ ค่ำปีเถาะ จุลศักราช ๑๑๙๓ เป็นเจ้าจอมมารดาพระสนมเอกในรัชกาลที่ ๔
- ๒ ชายชื่อโถ เกิดเมื่อปีมะเมีย จุลศักราช ๑๑๙๖ ตายแต่ยังเด็ก
- ๓ หญิงชื่อหุ่น เกิดเมื่อปีระกา จุลศักราช ๑๑๙๙ ตายแต่ยังเด็ก
- ๔ หญิงชื่ออ้อย เกิดปีชวด จุลศักราช ๑๒๐๒ ถวายตัวทำราชการในรัชกาลที่ ๔ ตายแล้ว
- ๕ หญิงชื่อขุ่ม เกิดวัน ๖ ๖ ๖ ค่ำ ปีมะโรง จุลศักราช ๑๒๐๖ เป็นเจ้าจอมมารดาพระสนมเอกในรัชกาลที่ ๔
- ๖ หญิงชื่อวัน เกิดวัน ๑ ๖ ๗ ค่ำ ปีมะแม นพศก จุลศักราช ๑๒๐๙ ถวายตัวทำราชการในรัชกาลที่ ๔ สิ้นรัชกาลนั้นออกมาได้พระยากลาโหมราชเสนา (ฉ่ำ) เป็นสามี

๗ หญิงช่อมลิ เกิดปีจอโทศก จุลศักราช ๑๒๑๒
 ตายแต่ยังเด็ก บุตรทั้ง ๗ คนนี้ เกิดในรัชกาล
 ที่ ๓ อีก ๒ คนต่อไปเกิดในรัชกาลที่ ๔

๘ ชายชื่อชื่น เกิดปีชวด จุลศักราช ๑๒๑๒
 ตายแต่ยังเด็ก

๙ หญิงชื่อทรัพย์ เกิดปีชาล จุลศักราช ๑๒๑๔
 ถวายตัวทำราชการเป็นมหาดเล็กรัชกาลที่ ๔ ขึ้น
 รัชกาลนั้นแล้ว ออกมาได้นายจันจินตารักษ์
 เป็นสามี มีบุตรหลายคน บุตรชายทำราชการ
 ทั้ง ๒ คน คือนายก๊กไต่เป็นที่พระยานิกร
 กิติการ ผู้ว่าราชการเมืองแพร่ ๑ นายอีก
 ไต่เป็นหลวงอาจรรรงค์ นายพันตรีทหารบก ๑
 ถึงปีกุนทรศก จุลศักราช ๑๒๑๓ พระบาท
 สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราช
 สมบัติ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้นายติศ
 มหาดเล็กข้าหลวงเดิมเป็นนายเสถียรรักษา ปลัดวัง
 ข้าย เมื่อวัน ๖ ๖ ๖ ค่ำปีกุนทรศก ไต่เลื่อน
 ขึ้นเป็นจันจันจักษของค้าย เมื่อวัน ๖ ๖ ๑๒ ค่ำ

ในปีกุนทรศกนั้น ถึงปีชวดจัตวาศก ได้เลื่อนขึ้นเป็น
พระยาบำเรอภักดิ์ ได้รับพระราชทานพานทองมาใน
ปลายแผ่นดินได้ว่าทหารรักษาพระองค์ด้วย จะโปรด
ให้เป็นพี่พระยาลี้หรรษาเดโชไชย เจ้าจอมมารดาเพียง
กราบทูลขอให้คงอยู่ในกรมวัง จึงอยู่ในตำแหน่ง
พระยาบำเรอภักดิ์มาจนตลอดรัชกาลที่ ๔

ในรัชกาลที่ ๔ พระยาอภัยนัทริกามาตย์ไป
มีบ้านอยู่ที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาชื่อบุระณะก่อน แล้วย้าย
มาอยู่ที่ริมถนนเจริญกรุง ซึ่งเป็นวังกรมหลวงดำรง
ราชานุภาพเดิมนั้น

พระยาอภัยนัทริกามาตย์ มามีภรรยาในรัชกาล
ที่ ๔ หลายคน จะจดนามไว้แต่ภรรยาที่มีบุตรเกิด
กับพระยาอภัยนัทริกามาตย์ คือ

- ๑ ชวรายุधिมา เป็นมารดาเจ้าจอมมารดาทับทิม ๑
เกิดณวัน ๕ ๖ ค่ำ ปีมะเส็งนพศก จุล
ศักราช ๑๒๑๙ เป็นเจ้าจอมมารดาพระสนม
เอกในรัชกาลที่ ๕

๒ ขวัญยายบาง เป็นมารดาเจ้าจอมมารตาแสด ๆ
 เกิดณวัน ๕ ๖ ๒ ค่ำ ปีมโรงสัมฤทธิศก
 จุลศักราช ๑๒๓๐ เป็นเจ้าจอมมารดา
 พระสนมเอกในรัชกาลที่ ๕

๓ จีบ มีบุตรกับพระยาอภัยนัทรีกามาตย์ ๘ คน คือ

(๑) หญิงชื่อสมบุญ เกิดปีเถาะ จุลศักราช
 ๑๒๑๗ ตายแต่เล็ก

(๒) หญิงชื่อเจิม เกิดปีมะเสง จุลศักราช
 ๑๒๑๙ ถวายตัวเป็นมหาดเล็กรัชกาลที่ ๔ ถึง
 รัชกาลที่ ๕ ออกจากราชการ มีสามี มีบุตรหลายคน

(๓) ชายชื่อจว (จันทร์ก็เรียก) เกิดปีมะเมีย
 จุลศักราช ๑๒๒๐ ถวายตัวเป็นมหาดเล็กข้าหลวง
 เต็ม ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

(๔) ชายชื่อสวัสดิ์ เกิดปีมะแม จุลศักราช
 ๑๒๒๑ ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในรัชกาลที่ ๕
 ตายแล้ว

(๕) ชายชื่อศิริ เกิดปีกุน จุลศักราช
 ๑๒๒๕ ตายแล้ว

(๖) หญิงชื่อระเบียบ เกิดปีชวด จุลศักราช
๑๒๒๘ ถวายตัวทำราชการในรัชกาลที่ ๕ อยู่ใน
ในพระราชวัง

(๗) ชายชื่ออัมพัน เกิดปีมะเส็ง จุลศักราช
๑๒๓๑ รับราชการทหารบก ได้เป็นนายพันตรี
หลวงศิลปสารสุวรรณ ตาย ร.ศ. ๑๒๓

(๘) หญิงชื่อสอาด เกิดปีวอก จุลศักราช
๑๒๓๔ เป็นหม่อมๆ เจ้าพร้อมในกรมหลวงวงษา
มีหม่อมราชวงศ์หลายคน ตาย ร.ศ. ๑๑๙

๔ แก้วมีบุตรกับพระยาอภัยนันทริกามาตย์ ๒ คน คือ

(๑) ชายชื่อเจียม เกิดปีมะโรง จุลศักราช
๑๒๑๘ ถวายตัวเป็นมหาดเล็กข้าหลวงเดิมใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ตายแล้ว

(๒) หญิงชื่อปลั่ง เกิดปีมะแม จุลศักราช
๑๒๒๑ เป็นมารดาเชื้อๆ เป็นหม่อมกรมหมื่น
อนุพงษ์ มีหม่อมเจ้า
๕ เคียง (น้องแก้ว) มีบุตรกับพระยาอภัยนันทริกา
มาตย์ ๒ คน

(๑) ชายชื่อเส็งยม เกิดปีมะโรง จุลศักราช
๑๒๑๘ ได้เป็นหลวงพินิจนราภิกรณ์ เสมียนตรา
มณฑลนครศรีธรรมราช แลรับตราตติยจุลจอมเกล้า

(๒) ชายชื่อเล็ก ทายแต่เด็ก

๖ พุดจิบ มีบุตรกับพระยาอภัยนันทริกามาตย์คน ๑
เป็นหญิงชื่อจัน เกิดปีจอ จุลศักราช ๑๒๒๔
ถวายตัวทำราชการในรัชกาลที่ ๕ แล้วยก

๗ ยิ้ม (เป็นชวียาย เลี้ยงพระองค์เจ้าอภัยนันทริ
ปชา) มีบุตรกับพระยาอภัยนันทริกามาตย์คน ๑
ชายชื่อแย้ม เกิดปีมะโรง อัฐศก จุลศักราช
๑๒๑๘ ได้เป็นนายรองสนองราชบรรหาร
ตายแล้ว

๘ หม่อมราชวงศ์ตาด มีบุตรกับพระยาอภัยนันทริกา
มาตย์คน ๑ หญิงชื่อจัน เกิดปีมะเมีย จุล
ศักราช ๑๒๓๒ ถวายตัวทำราชการในรัชกาล
ที่ ๕ ตายแล้ว

ถึงรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
เลื่อนพระยานำเวรภักดี เป็นพระยาอภัยนันทริกามาตย์

จากวางกรรมสนมพลเรือน แด่เมื่อทรงประดิษฐาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า พระราชทาน
ตราชั้นที่ ๒ ทูตียจุลจอมเกล้าแก่พระยาอภัยนุทริกา
มาตย์ แด่พระราชทานหีบหมากตราจุลจอมเกล้า
แก่ท่านคล้ายด้วย

พระยาอภัยนุทริกามาตย์ บัวยเป็นโรคอजारะ
ธาตุพิการ ถึงอนิจกรรมเมื่อวัน ๖ ๙ ๗ ค่ำ ปีกุน
จุลศักราช ๑๒๓๗ อายุได้ ๗๐ ปี

พระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ ๔ ซึ่งเป็นหลาน
พระยาอภัยนุทริกามาตย์นั้น

เจ้าจอมมารดาเที่ยง มีพระเจ้าลูกเธอที่ได้มี
พระนาม ๙ พระองค์ คือ

๑ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงโสมมาวดี ศรี
รัตนราชธิดา ประสูตวัน ๖ ๙ ๓ ค่ำ ปีชวด
จุลศักราช ๑๒๑๔ รัชกาลที่ ๕
ได้เป็นกรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ

๒ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าชายเสวตรวรลาภ
ประสูตวัน ๖ ๙ ๖ ค่ำ ปีฉลูเบญจศก

จุลศักราช ๑๒๑๕ สิ้นพระชนม์แต่ยังทรง
พระเยาว์

๓ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าศรีนาคสวาสดี
ประสูติในวัน ๗ ๖ ๘ ค่ำ ปีมะเส็งปีชง จุล
ศักราช ๑๒๑๗

๔ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าชายกรมลาคนัด
สร ประสูติในวัน ๒ ๖ ๑๒ ค่ำ ปีมะโรง
อัฐศก จุลศักราช ๑๒๑๘ ในรัชกาลที่ ๕
ได้เป็นกรมหมื่นราชศักดิ์สโมสร

๕ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงกนกวรรณเลขา
ประสูติในวัน ๒ ๖ ๒ ค่ำ ปีมะเส็งนพศก
จุลศักราช ๑๒๑๘

๖ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิต ประ
สูติในวัน ๓ ๖ ๘ ค่ำ ปีมะกาทรศก จุล
ศักราช ๑๒๒๓ ในรัชกาลที่ ๕ ได้เป็น
กรมหมื่นพงษาดิศรมหิป

๗ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงเชษฐาภาดา

ประสูติตรณวัน ๒ ๓ ๒ ค่ำ ปีกุนเบญจศก
จุลศักราช ๑๒๒๕

๙ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าชายจรัญญูฤทธิเดช
ประสูติตรณวัน ๓ ๓ ๖ ค่ำ ปีมุสปีตศก จุล
ศักราช ๑๒๒๗ สิ้นพระชนม์แต่ยังทรง
พระเยาว์

๙ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงพวงสร้อยสอาง
ประสูติตรณวัน ๑ ๖ ๑๐ ค่ำ ปีชาลอัฐศก จุล
ศักราช ๑๒๒๘

เจ้าจอมมารดาหม่อม มีพระเจ้าลูกเธอพระองค์ ๑ คือ
พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าดิศวรุมาร ประสูติ
ตรณวัน ๗ ๖ ๗ ค่ำ ปีจอจัตวาศก จุลศักราช ๑๒๒๔
รัชกาลที่ ๕ ได้เป็นกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ แล้ว
เลื่อนเป็นกรมหลวง

พระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ ๕ ที่เปนนหลานพระยา
อภัยนริศรานุภาพ

เจ้าจอมมารดาทับทิม มีพระเจ้าลูกเธอ ๓
พระองค์

- ๑ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าจิรประวัติวรเดช
ประสูติในวัน ๓ ๖ ๑๒ ค่ำ ปีชวดอัฐศก จุล
ศักราช ๑๒๓๘ ได้เป็นกรมหมื่นนครไชยศรี
สุรเดช
- ๒ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงประเวศวรสมัย
ประสูติในวัน ๓ ๕ ๑ ค่ำ ปีเถาะเอกศก จุล
ศักราช ๑๒๔๑
- ๓ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าชายวรมิไชยเฉลิม
ลาภ ประสูติในวัน ๔ ๖ ๑ ค่ำ ปีมะแม
เบญจศก จุลศักราช ๑๒๔๕ ได้พระราชทาน
หม่อมเจ้าหญิงพร้อมเพราพรรณ ในกรมหลวง
ดำรงราชานุภาพ เป็นชายา
เจ้าจอมมารดาแต่ มีพระเจ้าลูกเธอ ๓ พระองค์
- ๑ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าชายเชษฐาธิราช
ประสูติในวัน ๒ ๑๕ ๘ ค่ำ ปีชวดฉิมศก
จุลศักราช ๑๒๕๐ สิ้นพระชนม์ปีนั้น
- ๒ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงอัมรินทร์ปัทมา

ประสูติตรณวัน ๕ ๙ คำ ปีนุเอกศก จุ
ศักราช ๑๒๕๑

๓ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงทิพยาลังการ
ประสูติตรณวัน ๗ ๙ คำ ปีชลาทิศก จุ
ศักราช ๑๒๕๒

พระยาอภัยนริศรวิกรม (ดิศ) ได้เป็นขรรค์
พระเจ้าลูกเธอ ในรัชกาลที่ ๑๐ พระองค์ พระ
เจ้าลูกเธอ ในรัชกาลที่ ๖ พระองค์ รวม ๑๖
พระองค์ด้วยกัน ยังไม่ปรากฏว่าข้าราชการคนใด
ได้เป็นขรรค์พระเจ้าลูกเธอมาถึงเท่านี้

ที่บ้านพระยาอภัยนริศรวิกรม ที่ริมถนน
เจริญกรุงนี้ พระยาอภัยนริศรวิกรมได้ผ่านคล้าย
ขรรค์ได้ปลงใจถวายแก่กรมหลวงดำรงราชานุภาพ
แต่ยังทรงพระเยาว์ ได้แสดงเจตนาอันให้วงศ์
ญาติทั้งหลายทราบทั่วกัน เพราะฉะนั้น
แห่งนี้ จึงเป็นมรดกตกอยู่แก่กรมหลวงดำรงราช
านุภาพ ได้ทรงปกครองตั้งแต่พระยาอภัยนริศร
วิกรม ถึงอนิจจกรรมมา

เรือนสี่ชั้นซึ่งเรียกว่าหอสูงหลังนี้ พระยาอภัย-
 ภิรมย์ ได้สร้างไว้ ได้อยู่ได้ ถึงอนิจกรรม
 ในห้องชั้น ๓ ในหอนี้ เมื่อกรมหลวงดำรงราช
 นุภาพยังทรงพระเยาว์ เวลาพระยาอภัยภิรมย์
 รับเสด็จออกมาบ้าน ก็ได้มาบรรทมอยู่กับพระยา
 อภัยภิรมย์ ในห้องชั้น ๓ นั้น แลได้เสด็จ
 อยู่ที่หอสูงนี้ตั้งแต่ออกวังมาจนทำตำหนักใหม่ เมื่อ
 รื้อถอนเปลี่ยนแปลงเรือนเก่าทำเป็นตึก แลเปลี่ยนภูมิ
 แผนที่เหมาะสมแก่ความต้องการภายหลัง ก็หาได้ทรง
 แก่ไขรื้อถอนหอสูงนี้แต่อย่างใดไม่ จัดให้เป็นที่อยู่
 อัฐิพระยาอภัยภิรมย์ อัฐิท่านขวัญยายคล้าย
 แลวงษ์ตระกูลของท่านทั้ง ๒ นั้น ด้วยทรงเคารพ
 แลรักถึงคุณประการของคุณตาคุณยาย ที่ท่าน
 ได้มีน้ำใจรักใคร่ ทำนุบำรุงแต่ยังทรงพระเยาว์มา
 จนตลอดชีวิตของท่านทั้ง ๒ นั้น

